

I després del Potter, què?

Gemma Lluch

Universitat de València

La màgia de Harry Potter consisteix, potser, en el fet d'haver aconseguit unes xifres de vendes i un nombre de lectors fins ara insospitats dins l'àmbit de la literatura infantil i juvenil. Però tot el que ha sorgit rere aquest fenomen pot no haver estat per art de màgia.

Després del Potter, de tot un poc. Com ocorre amb qualsevol èxit mediàtic, cal aprofitar la moda dels infants mags i la revitalització de la fantasia per esprémer amb avidesa el record del plaer. Tot i que parlem de literatura (o de paraliteratura) la manera de fer és semblant a la de qualsevol article de consum. En el nostre cas, els artífexs són des dels escriptors fins als especialistes en consum.

La fórmula és senzilla i des de fa temps els sociòlegs i els economistes de la cultura o els especialistes en narració audiovisual han dedicat algunes hores a l'anàlisi de fórmules adequades per estirar el consum d'un producte d'èxit. El procés s'inicia quan un relat agrada i genera en el consumidor un plaer que es vol mantenir. Just en aquest moment s'engega la maquinària per presentar nous productes que tenen la finalitat d'acontentar el consumidor, és a dir, d'escórrer un producte tant com siga possible.

En el camí, el relat inicial quedarà esgotat, deixarà algunes petjades en altres propostes narratives i, sobretot, descobrirà noves maneres de vendre. Ja fa temps que la literatura i la paraliteratura formen part de la indústria cultural. De fet, és ben possible que l'adreçada a infants i adolescents siga de les més potents. Per tot el que hem dit, per parlar de les continuacions de Potter és imprescindible situar-nos en aquest marc: el lector podrà veure, més enllà de l'exemple concret de la saga de Rowling, un model de comportament empresarial.

La primera aventura de Rowling, *Harry Potter i la cambra secreta*, es publica en anglès en 1997 i en castellà i català en 1999. Tot i que ha esdevingut el gran èxit editorial, sembla que l'autora va tenir problemes per trobar editor i, per tant, hem de creure que l'obra naix de la mà d'una escriptora sense influències alienes. Aquesta versió resulta versemblant per un fet: les editorials que publiquen l'original són petites i gairebé desconegudes. La resta de la història, que parla d'una mare sola i pobra, més enllà de la veritat o la mentida que mai no sabrem, crea una imatge de l'autora adequada al tipus de lector i de relat (Díaz-Plaja 2002).

Les continuacions del fenomen Potter tenen moltes semblances amb les dels relats audiovisuals. Recordem que quan una pel·lícula s'adreça al públic infantil i juvenil alhora es dissenya un producte imprescindible: els dibuixos animats. El seu consum allarga la vida del món del relat i, el que és fonamental, el consum dels productes relacionats amb la pel·lícula. Els casos són nombrosos, com ja

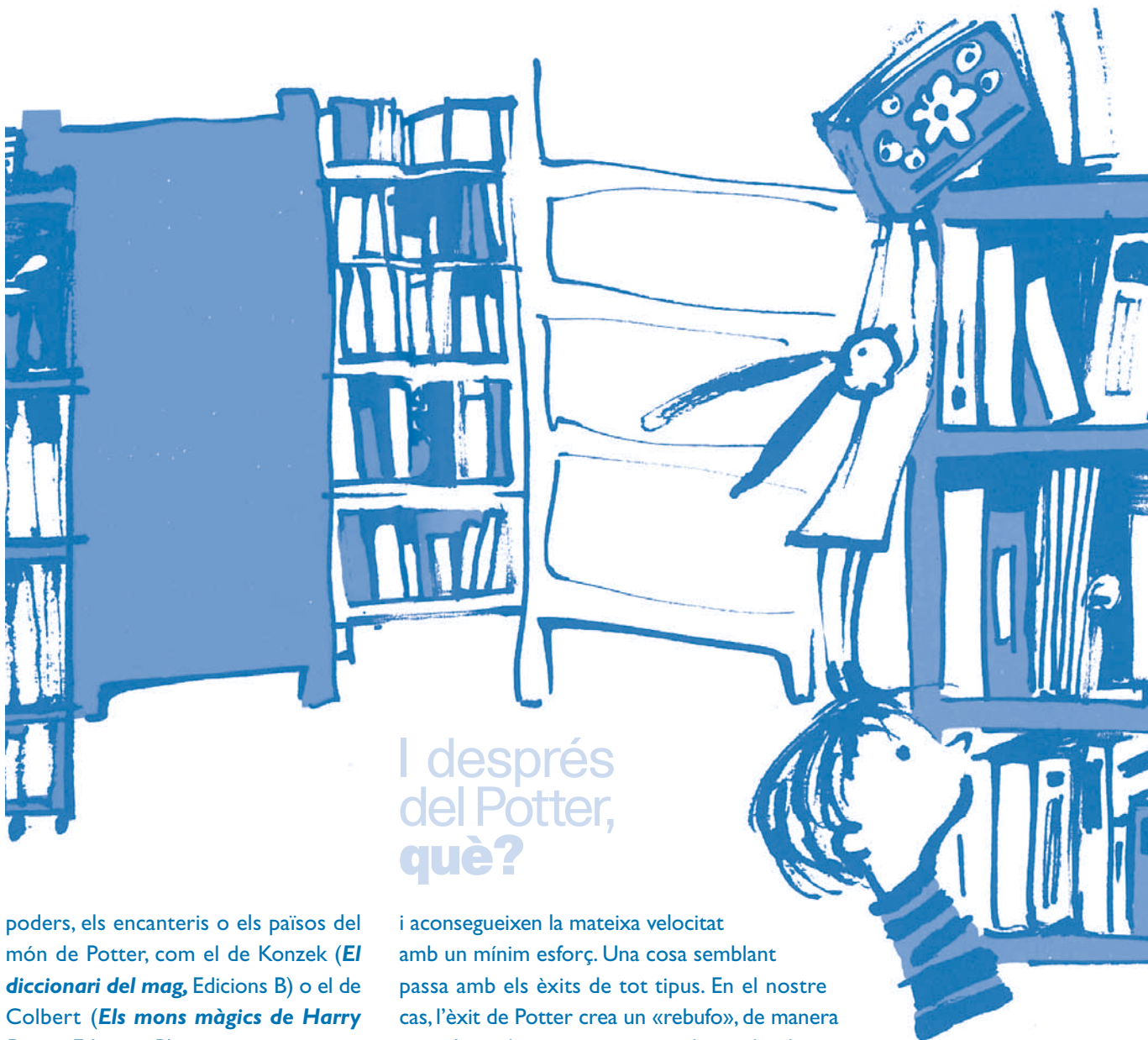
hem analitzat en un altre moment (Lluch 1998, 2003). Quan parlem de les continuacions de Potter hem de parlar de dos grups diferenciats, com breument tractarem ara.

Productes directament relacionats

Libres de la saga. El fet de publicar una saga ja és parlar de continuacions. Els diferents llibres són un camp ben interessant de treball on podem, per exemple, comparar les diferències entre el primer lliurament i la resta per proposar hipòtesis sobre possibles influències d'altres autories.

Pel·lícules. Les adaptacions cinematogràfiques dels llibres generen nous productes que en reproduïxen les imatges.

Libres relacionats. Un imaginari tan ric com el creat per Rowling propicia la creació de llibres que expliquen els personatges, les fórmules màgiques, els

I després del Potter, què?

poders, els encanteris o els països del món de Potter, com el de Konzek (*El diccionari del mag*, Edicions B) o el de Colbert (*Els mons màgics de Harry Potter*, Edicions B).

Productes. Com tot producte mediàtic, Harry Potter ha generat absolutament de quasi tot. Però ens concentrarem només en aquells productes que tenen forma de llibre: podem trobar des de quaderns per acolorir, desplegable, diaris, fins a àlbums de fotografies, calendaris de paret o de taco, llibres de màscares que reproduïxen la majoria dels personatges o llibres d'ulls màgics.

Productes indirectament relacionats

Hi ha ciclistes que per aprofitar-se de l'esforç del que va primer es col·loquen al «rebufo», de manera que aprofiten el corrent d'aire que el primer crea

i aconseguixen la mateixa velocitat amb un mínim esforç. Una cosa semblant passa amb els èxits de tot tipus. En el nostre cas, l'èxit de Potter crea un «rebufo», de manera que el producte mare en produeix de clonats. Vegem-ne uns exemples.

Nous llibres. S'escriuen nous llibres que aprofiten algunes característiques de la saga per crear un marc comú i ser reconeguts pel comprador. És el cas dels llibres de Molly Moon (Georgia Byng, *Molly Moon i l'increïble llibre d'hipnotisme* i *Molly Moon deté el món* Cruïlla, 2002 i 2003), la història d'una nena òrfena. Una vegada llegits els dos exemplars ens quedem amb la sensació de trobar-nos davant d'un intent de paròdia de Potter, on s'ha fet una barreja entre una pel·lícula de televisió sobre les increïbles desgràcies de dones americanes, amb la moral dels darrers dibuixos de la Disney sense arribar a la gràcia de les *Scary Movie*. Un producte paraliterari que imita, des de les tapes, als de les sèries més comercials de «Pesadillas/Malsons», però ara amb uns finals inversemblants plens de paranys grotescos.

D'altres es troben immersos en el camí iniciat per Potter però també amb d'altres influències d'un món de fantasia que recorda més els jocs de rol generats per *El senyor dels anells* que la mateixa novel·la, pel·lícules com *Excalibur* i, sobretot, una llarga producció sovint consumida a esques del bibliotecari però que, aprofitant l'èxit de la fantasia, omple prestatges de les llibreries. Comparteix amb l'anterior la recreació d'un món fantàstic a la manera de les obres anteriors, un protagonista preadolescent amb poders màgics, un èxit de vendes envejable iniciat en el mercat anglosaxó i unes

aventures gairebé interminables (entre 300 i 600 pàgines). Per a una més fàcil localització es publiquen en col·leccions especials: en castellà Ediciones B crea «La Escritura Desatada» i en català Empúries, «El Cercle Màgic».

Dels títols publicats en destaquem dos que han tingut un bon èxit de públic. La trilogia de Philip Pullman **La matèria obscura** formada per **Les llums del nord**, **La daga**, i **El llargavista d'ambre**. Curiosament, són novel·les publicades en anglès entre 1995 i 1999, però la traducció al català no arriba fins al 2001 i 2002, una manera d'aprofitar el «rebufo» de les obres anteriors. La trilogia ha rebut els màxims guardons en la literatura anglesa i el vist-i-plau dels lectors. Us recomane la lectura d'algunes opinions dels lectors sobre l'obra a la pàgina <http://cyberdark.net/autores.php3?cod=63>.

La segona recomanació també és una trilogia, **El viento en llamas** de William Nicholson, formada per **El siurell del vent** (l'única publicada en català el 2002 i Premi Protagonista Jove), **Siervos del maestro** i **El son del fuego**. L'obra també ha rebut nombrosos premis i, com és habitual, els protagonistes són dos bessons preadolescents que creixen al llarg de les tres aventures, amb poders especials i valors envejables, que han de lluitar contra el mal, salvar el poble, etc.

A casa nostra també ens trobem amb títols de temàtiques semblants, com el darrer Premi Abril **El guerrer blanc** (Joanes Urkixo, La Galera) on el protagonista és un nen amb poders màgics i que ha de lluitar contra un mag dolent.

Alhora les editorials han aprofitat per llevar la pols a llibres antics que tractaven sobre mags i que ja estaven oblidats. L'èxit de Potter aprofita per tornar a posar en els catàlegs llibres que havíem oblidat massa ràpidament i calia recuperar, però també d'altres que omplen col·lecció i que ni recordarem haver vist.

Bibliografia de consulta:

CANTIZANO MÁRQUEZ, B.: «**Molly Moon o las razones del éxito de la literatura infantil británica**», *Espéculo* 24 (UCM).
<http://www.ucm.es/info/especulo/numero24/mollym>

COLOMER, T. I P. MUIÑA: «**Moon y el increíble libro del hipnotismo**», *Babar Revista de Literatura Infantil y Juvenil*.
<http://www.mundofree.com/babar>

COMUNIDAD VIRTUAL DE CIENCIAFICCIÓN, FANTASIA, TERROR Y MISTERIO.
<http://cyberdark.net>

DÍAZ-PLAJA, A. (2002): «**El lector de secundaria**», *Aspectos didácticos de Lengua y Literatura* 12, Universidad de Zaragoza.

LLUCH, G. (1998): **El lector model en la narrativa per a infants i joves**. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona: Servei de Publicacions.

LLUCH, G. (2003): **Análisis de narrativas infantiles y juveniles**. Cuenca: Ediciones de la Universidad de Castilla-La Mancha.

MOLLY MOON
<http://meetmollymoon/index.html>

PHILIP PULLMAN
<http://philip-pullman.com>

què?
què?
què?
què?

I després
del Potter,
què?
què?
què?